

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

สังคมไทยและสังคมโลกในปัจจุบันกำลังประสบปัญหาทางสังคมหลายด้าน โดยเฉพาะด้านคุณธรรมและจริยธรรมเพราะคนในชาติต่างห่างเหินจากคุณธรรมและจริยธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบการศึกษายังไม่สามารถพัฒนาจิตใจของมนุษย์ให้เป็นคนดีได้ ดังนั้นเราจึงควรมีการนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาช่วยส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาของบุคคลในการสร้างชาติทั้งด้านความรู้ด้านการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้ดียิ่งขึ้นในทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนที่ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างแรงจูงใจและสร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกันให้มีความสุขรู้จักแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และมีวิถีการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีจิตสำนึกผู้ดีชอบชั่วดีสามารถแยกแยะประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวมได้ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. 2542 : 3) การนำหลักพุทธศาสนาไปใช้ในการพัฒนาและอบรมสั่งสอนเพื่อให้บรรลุผลตามจุดประสงค์และเป้าหมายนั้น ๆ มีความเป็นไปได้สูงมากเพราะเป็นการนำเหตุและผลมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการพัฒนามนุษย์ตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเน้นการสอนให้เป็นคนดี มีเหตุผล มีความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล หลักคำสอนนี้จึงอยู่บนหลักของเหตุและผลไม่ว่าสังคมจะเผชิญปัญหาทางด้านเศรษฐกิจด้านการปกครองตลอดจนปัญหาทางการศึกษาจะสามารถแก้ไขได้ด้วยหลักคำสอนและวิธีสอนของพระพุทธศาสนา(พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). 2546 : 36)

ในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูได้มีการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพครูไว้ 5 ส่วน คือ จรรยาบรรณต่อตนเอง จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และจรรยาบรรณต่อสังคม เพื่อให้ครูมีความซื่อสัตย์ สุจริตรับผิดชอบต่อนหน้าที่มีจิตใจเมตตาส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีทักษะในการดำเนินชีวิต ประพฤติชอบทั้งกาย วาจา ใจมีการพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพบุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ(เอมมา อาสนจินดา และวิรัตน์กานต์ รุจิกดิ์. 2559 : 16)การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษารวมทั้งการจัดการเรียนการสอนข้าราชการครูควรนำหลักกัลยาณมิตรธรรมมาปรับประยุกต์ใช้ เช่น ครูจะต้องเป็นผู้รอบรู้และก้าวทันเทคโนโลยีในหลาย ๆ ด้านทำตนให้มีความน่ารักชวนให้อยากเข้าไปปรึกษา นำเคารพ

ยกย่อง ควรเอาเป็นแบบอย่างรู้จักการพูดเป็นเหตุ เป็นผลอดทนอดกลั้นต่ออุปสรรคในทุกด้าน เป็นที่ปรึกษาที่ดีพร้อมที่จะรับฟังและคอยให้คำปรึกษา คอยชี้แนะแนวทางให้แก่ศิษย์ เพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารสถานศึกษาไปในทางที่ดีงาม เพื่อนำพาและพัฒนาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). 2558 : 204, พระมหาไพจิตร อดุลมธมโม และ พระมหาฉัตรวุฒิ สงวนงาม. 2563 : 80-81, สิริกุล อนุรักษธนากร และสุวิทย์ ภาณุจारी. 2563 : 120-122, เหม ทองชัย และคณะ. 2564 : 19-22)

การบริหารการศึกษาเป็นจัดการศึกษาของสถานศึกษามีขอบข่ายการบริหารงานที่ ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เจริญงอกงามในทุกด้าน เมื่อเติบโตขึ้นจะได้เป็นพลเมืองที่ดี ของสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547: 11) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญ เนื่องจากการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีพฤติกรรมความ เป็นผู้นำทางวิชาการ โดยเฉพาะงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดในการทำให้นักเรียนบรรลุ จุดมุ่งหมายและพันธกิจ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรช่วยให้การบริหารสถานศึกษาประสบความสำเร็จ เจริญก้าวหน้าและเป็นที่ยอมรับแก่บุคคลทั้งภายในและภายนอก ส่วนงานอื่นเป็นงานเสริมและ สนับสนุนงานวิชาการประสบผลสำเร็จดียิ่งขึ้นและบรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษาที่ตั้งไว้ (พนิดา อัครพูลพัฒน์. 2558 : 122, พระมหาพิทยา จันทรวงษ์. 2558 : 220, สมจิตร เจริญกร. 2561 : 3)

สถานศึกษาภายใต้การดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ตระหนัก ถึงความสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติอย่างเป็นระบบ และ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาและเพื่อยกระดับคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดี เก่งและมีคุณภาพพร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปข้างหน้าได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่ง คนไทย ในอนาคต จะต้องมีความพร้อมทั้งสภาพกาย ใจ และสติปัญญา มีพัฒนาการที่ครอบคลุมและมีสุข ภาวะที่ดีในทุกช่วงวัยมีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัชยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารีมี วินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดี ของประเทศ มีหลักแนวคิดที่ถูกต้อง มีทักษะในการดำเนิน ชีวิตศตวรรษที่ 21 และยังคงอนุรักษ์ภาษาประจำถิ่นไว้ มีประเพณีรักการเรียนรู้และการพัฒนา และการประเมินระดับห้องเรียนสร้างเสริมทักษะอาชีพ ไปไปสู่อนาคตด้วยกิจกรรมฝึกทักษะ ประสบการณ์วิชาชีพ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมวิถีประชาธิปไตย ความมีวินัย เสริมสร้างทักษะ ชีวิตความสามารถด้านนวัตกรรม/สิ่งประดิษฐ์การเป็นผู้ประกอบการพัฒนาทักษะการคิด

บนพื้นฐานสมรรถนะด้านเทคโนโลยี เพื่อสิ่งแวดล้อม และความคิดสร้างสรรค์บนความประหยัด รวมทั้งการแก้ปัญหาด้านพฤติกรรมและการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ อาทิ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมถึงการออกกำลังกาย และการป้องกันแก้ไขการทะเลาะวิวาท (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ออนไลน์ : 2557)

ดังนั้นเพื่อให้สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของเขต 1 ในเขตอำเภอที่อยู่ในเขตบริการ อันได้แก่ อำเภอเมืองระยอง อำเภอบ้านค่าย อำเภอปลวกแดง อำเภอบ้านฉาง และอำเภอนิคมพัฒนา สามารถขับเคลื่อนและเพื่อเป็นการป้องกันหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นให้ผ่านพ้นไปด้วยดี โดยการนำหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา เข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อให้รู้จักความจริงตามธรรมชาติและดำเนินชีวิต สอนให้รู้จักตนเองพิจารณาแก้ไขปัญหา และพัฒนาตนเองด้วยเหตุผลโดยการนำหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องกำกับในการบริหารสถานศึกษาในทุก ๆ ด้านเพื่อสร้างความเชื่อถือ การยอมรับของสังคมตลอดจนการสร้างคามพึงพอใจ จึงอาจกล่าวได้ว่า และคุณธรรมจริยธรรมถือเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดวิถีแห่งการดำเนินบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีให้ได้รับการยอมรับนับถือความเชื่อถือจากบุคคลต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษา หน่วยงานทางการศึกษาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและสังคมทั่วไป

ดังกล่าวมาแล้วนั้นผู้บริหารสถานศึกษาขาดคุณธรรมและจริยธรรมย่อมส่งผลกระทบต่อหลักบริหารงาน และภาพลักษณ์ของสถานศึกษาให้เสื่อมลงและนำมาซึ่งความล่มสลายของสถานศึกษาในอนาคตเช่นกัน (เพ็ญญา พิสิฐ. 2556 : 2) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมีคุณลักษณะที่ดีทั้งด้านคุณวุฒิและคุณธรรมจริยธรรม ในทางตรงกันข้ามถ้าผู้บริหารสถานศึกษาไม่มีคุณภาพไม่เป็นผู้นำที่ดีก็จะไม่สามารถพัฒนาองค์กรให้เจริญก้าวหน้า การจัดการศึกษาก็ไม่ประสบความสำเร็จเช่นเดียวกัน (ทรงสวัสดิ์ แสงมณี. 2553 : 39-70) ทั้งนี้การที่ผู้บริหารจะวินิจฉัยสั่งการหรือตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพซึ่งจำเป็นต้องใช้ทักษะทางการบริหารที่เหมาะสม ควรที่จะประกอบด้วยเรื่องสำคัญเกี่ยวกับความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ความเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรมและมีบุคลิกภาพที่น่าเลื่อมใสศรัทธาซึ่งอยู่ในทักษะของผู้บริหารทุกคนไม่ว่าอยู่ในระดับใด (จรัส อติวิทยากรณ์. 2554 : 38) วิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมยุคปัจจุบันนี้ถือได้ว่ามีความท้าทายต่อจิตวิญญาณ ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับการเรียกขานว่าเป็น "ผู้นำหรือผู้ปกครอง" บุคคลกลุ่มนี้มีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างชุมชนหรือสังคมให้เกิดสันติสุขทั้งในแง่ของการบังคับใช้กฎหมาย และกติกาเพื่อไม่ให้กลุ่มคนในองค์กรเอาเปรียบและทำร้ายซึ่งกันซึ่งกันและกัน รวมไปถึงการใช้วิถีทัศน์เพื่อที่จะนำองค์กรให้ก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและความสุขสวัสดิ์โดยการดึงกลุ่มคนต่าง ๆ เข้ามาร่วมพัฒนาองค์กรให้เกิดความเป็น

เอกภาพด้วยเหตุดังกล่าว ผู้นำ หรือบุคคลที่ก้าวขึ้นไปสู่การเป็นผู้นำจำเป็นที่จะต้องทำให้ทุกคนหรือคนจำนวนมากเกิดความพึงพอใจ แม้ว่าหลักการทางรัฐศาสตร์จะอธิบายไว้ว่า "เป็นไปได้เลยที่จะผู้นำจะทำให้ทุกคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในองค์กร ชุมชน หรือสังคม เกิดความพึงพอใจแต่จะบริหารจัดการอย่างไร เพื่อให้กลุ่มคนไม่พอใจ หรือเกลียดผู้นำน้อยที่สุด" แต่หากผู้นำบริหารจัดการองค์กรโดยธรรม คือนำหลัก "กัลยาณมิตรธรรม" ทั้ง 7 ดังที่ได้กล่าวแล้วมาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการข้อมนำไปสู่การสร้างเชื่อมั่นได้ว่า "ผู้นำย่อมสามารถที่จะทำให้คนหรือกลุ่มคนอื่น ๆ เกิดความพอใจแก่ผู้ตาม หรือกลุ่มคนต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ร่วมกันในองค์กร ชุมชน หรือสังคม"

จากประเด็นปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป็นไปตามเป้าหมาย ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญและเป็นกลไกหลักที่จะประสานและขับเคลื่อนระบบพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวหน้าด้วยการมีภาวะผู้นำทางวิชาการเพื่อส่งเสริมให้ข้าราชการครูในสถานศึกษาใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีความสอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษา คือ การมีหลักกัลยาณมิตรธรรมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข ส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้วิจัยสนใจหลักกัลยาณมิตรธรรมของครูที่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลสำคัญให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 และสถานศึกษาในสังกัด นำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน พัฒนา และส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของการทำงานมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1
2. เพื่อศึกษาการมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางให้ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต 1 ได้มีองค์ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการทางกำหนดนโยบายในการบริหารงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต 1 ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการครูใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของเขต 1 ปีการศึกษา 2564 ประกอบด้วย ข้าราชการครูในโรงเรียน จำนวน 2,230 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต 1. ออนไลน์. 2563-2565)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต 1 ปีการศึกษา 2564 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหา กลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) โดยจำแนกตามอำเภอที่อยู่ใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต 1 เป็นชั้นของการแบ่งได้กลุ่มตัวอย่างเป็น ข้าราชการครู จำนวน 327 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปร 2 ตัวแปร ประกอบด้วย

ตัวแปรที่ 1 ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของเขต 1 มี 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร
2. ด้านการนิเทศการศึกษา
3. ด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมาย
4. ด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
5. ด้านการจัดการเรียนการสอน
6. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และแหล่งเรียนรู้

ตัวแปรที่ 2 ได้แก่ การมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของเขต 1 มี 7 ประการดังนี้

1. ปิโย (ครูเป็นที่รัก)
2. ครู (ครูเป็นที่เคารพ)
3. ภาวนิโย (ครูเป็นที่น่ายกย่อง)
4. วตุตา จ (ครูเป็นผู้รู้จักเหตุผล)
5. วจนกข โม (ครูเป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ)
6. คมภิรณจ กถิ กตุตา (ครูเป็นผู้สอนเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย)
7. โน จฏฐาเน นิโยชเย (ครูเป็นผู้ไม่แนะนำศิษย์ไปในทางที่ไม่ดี)

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ มีนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสามารถในการบริหารงานวิชาการในการร่วมมือกับคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดการเรียนการสอน ปรับปรุง พัฒนา ส่งเสริมงานวิชาการ ทำให้การจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มี 6 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารมีความรอบรู้เกี่ยวกับหลักสูตร กำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการทำหลักสูตร กำกับ ติดตาม ปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอน

2. ด้านการนิเทศการศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการนิเทศ กำกับ และติดตามการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ชี้แนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ตลอดจนวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้สามารถให้คำแนะนำแก่ครูได้

3. ด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมาย หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจในการจัดการเรียนรู้ ระบุนโยบายการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สร้างความเข้าใจในการประเมินผลความก้าวหน้า กำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงาน ตั้งมาตรฐานในการเรียนรู้ สร้างเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย

4. ด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญของการสร้างบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และสร้างวัฒนธรรมในสถานศึกษา เพื่อการเสริมสร้างและรักษาสัมพันธภาพที่ดี และให้ความสำคัญต่อการสร้างและรักษาสัมพันธภาพของครู

นักเรียน ผู้ปกครองมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผลงานกับครู มีการติดตามการปฏิบัติงานของครูเพื่อเป็นการทบทวน ความก้าวหน้าของนักเรียน

5. ด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการบริหารจัดการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพันธกิจของสถานศึกษาโดยการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้จัดหาทรัพยากรและสนับสนุนการใช้การปฏิบัติที่ดีที่สุดทางการเรียนการสอนและรูปแบบและให้การสนับสนุนการใช้งานข้อมูลในการขับเคลื่อนการเรียนการสอน เพื่อที่ประมวลการจัดประสบการณ์ในการเรียนต่าง ๆ สอน เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายดังที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้

6. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และแหล่งเรียนรู้ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยมีการบริหารจัดการร่วมมือกับครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาแหล่งเรียนรู้พัฒนาสื่อการเรียนการสอนตามบริบทและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมตามจุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ของตัวผู้เรียนสูงขึ้น เกิดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู คือ ครูมีความเข้าใจหลักธรรมได้เผยแพร่ความรู้ความดีงามแก่ผู้อื่นชักจูงให้ผู้อื่นมีความรู้ความเห็นที่ถูกต้องหรือให้มีศรัทธาที่จะถือเอาเป็นแบบอย่างโดยการสั่งสอน แนะนำ กระจายความรู้ความเข้าใจด้วยความปรารถนาดี ด้วยความเมตตา กรุณาก่อให้เกิดความรู้ที่ถูกต้องครูจึงควรมีแนวทางการปฏิบัติตนตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ประการยึดตามนิยายศัพท์ ไว้ดังนี้

1. ปิโย (ครูเป็นที่รัก) หมายถึง ครูได้แสดงตนให้เป็นที่รัก มีบุคลิกที่ดูน่ารัก มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส สุขภาพ มีความ เอาใจใส่ เข้าถึงจิตใจสร้างความรู้สึกลึกสนิทสนมเป็นกันเอง ใจกว้างที่ไพเราะอ่อนหวานต่อศิษย์ เพื่อนร่วมงาน และผู้บริหารสถานศึกษา หมั่นอบรมสั่งสอนให้ศิษย์เกิดความรู้ไม่วางตัวที่ดูหยิ่งอวดภูมิความรู้ ควรวางตัวให้ศิษย์และเพื่อนร่วมงานสามารถเข้าไปปรึกษาได้ตามได้ และเป็นเพื่อนร่วมทุกข์เมื่อผู้เรียนเพื่อนร่วมงาน และผู้บริหารสถานศึกษามีความทุกข์

2. ครู (ครูเป็นที่เคารพ) หมายถึง ครูได้แสดงตนให้เป็นที่เคารพ มีบุคลิกภาพที่ดูน่าเชื่อถือ เลื่อมใส ศรัทธา มีเหตุผลหนักแน่น ไม่เชื่อคนง่าย มีความเสมอต้นเสมอปลาย ยึดถือหลักการและเหตุผลเป็นสำคัญ มีผู้มีความประพฤติสมควรแก่การนำไปเป็นแบบอย่างทำให้ศิษย์ เพื่อนร่วมงาน และผู้บริหารสถานศึกษาในทางสร้างสรรค์

3. ภาวนีโย (ครูเป็นที่น่ายกย่อง) หมายถึง ครูได้แสดงตนให้เป็นที่น่ายกย่อง ครูเป็นผู้ที่มีความรู้และมีภูมิปัญญาอย่างแท้จริงมีความรู้ความสามารถในด้านวิชาการอย่างพร้อมสรรพ เป็นผู้นำทางการศึกษา และเป็นผู้ฝึกฝนและพัฒนาตนอยู่เสมอ เป็นคนที่มีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล เปิดใจรับ

ความรู้ความเข้าใจในสิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอเป็นที่น่ายกย่องควรเอาเป็นแบบอย่างทำให้ศิษย์เพื่อนร่วมงานยอมรับ และทำให้ได้รับการยกย่องจากผู้บริหารสถานศึกษา

4. **วตุตา จ** (ครูเป็นผู้รู้จักเหตุผล) หมายถึง ครูได้แสดงตนให้เป็นผู้รู้จักเหตุผล คือ ครูจะต้องพูดเป็น รู้จักชี้แจงแสดงเหตุผลต่าง ๆ ให้ศิษย์เพื่อนร่วมงาน และผู้บริหารสถานศึกษา เข้าใจรู้จักกาลเทศะในการสื่อสาร เป็นผู้ที่สามารถให้คำแนะนำ ว่ากล่าวตักเตือน และเป็นที่ยกย่องที่ติได้ สามารถอธิบายและชี้แจงปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง อาจกล่าวได้ว่าเป็นคนเคารพระเบียบแบบแผนในการพูด สามารถเป็นเป็นตัวอย่างที่ดีด้านการพูดแก่ศิษย์ รวมถึงด้านบุคลิกภาพของครูเอง ซึ่งจะให้ศิษย์ เพื่อนร่วมงาน และผู้บริหารสถานศึกษา มีความเชื่อถือในทุกอย่างที่ครูได้ถ่ายทอด

5. **วจนกขโม** (ครูเป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ) หมายถึง ครูได้แสดงตนในการเป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ ครูพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาการซักถาม หรือ คำตักเตือน คำวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ มีความอดทนต่อสิ่งที่มีกระทบจิตใจ และสามารถควบคุมอารมณ์ของตนได้อีกทั้งสามารถนำคำวิพากษ์วิจารณ์ คำแนะนำ จากศิษย์ เพื่อนร่วมงาน และผู้บริหารสถานศึกษา มาปรับประยุกต์ใช้เพื่อเป็นการแก้ไขจุดบกพร่อง และสามารถพัฒนาตนเองได้

6. **คมุภีรณจ กถ กตุตา** (ครูเป็นผู้สอนเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย) หมายถึง ครูได้แสดงตนให้เป็นผู้เข้าใจเรื่องวิชาการอย่างลึกซึ้ง ครูสามารถอธิบาย หรือชี้แจงเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจง่าย และสามารถสอนให้นักเรียนเรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น เป็นผู้เข้าใจหลักการสอนวิชาอะไรควรสอนอย่างไรเด็กถึงจะเข้าใจ ของยากต้องทำให้ง่าย ของลึกต้องทำให้ตื้นของไม่เห็นต้องทำให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้งสอนสิ่งที่รู้แล้วไปหาสิ่งที่ยังไม่รู้ สอนจากง่ายไปหายาก สอนจากต่ำไปหาสูง

7. **โน จญฐาน โนโยชเย** (ครูเป็นผู้ไม่แนะนำศิษย์ไปในทางที่ไม่ดี) หมายถึง ครูได้วางบทบาทตนเองให้เป็น ไม่เป็นผู้แนะนำหรือชักจูงศิษย์ไปในทางเสื่อมเสีย ไม่เป็นผู้ประพฤตินำให้เป็นที่เสื่อมเสียชื่อเสียงแก่ศิษย์ เพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารสถานศึกษา และองค์กร โดยครูควรเลี้ยงพฤติกรรมที่จะประพฤติดิฉันต่อจรรยาบรรณครู คุณธรรม จริยธรรม เป็นผู้สั่งสอน แนะนำ และปลุกฝังให้ศิษย์ปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม มีความตั้งใจประพฤติปฏิบัติ ทำหน้าที่ของชาวพุทธที่ดีเพื่อให้การบริหารสถานศึกษามุ่งสู่เป้าหมายอย่างมีคุณภาพ

ข้าราชการครู หมายถึง ผู้ที่ประกอบวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1 ปีการศึกษา 2564

สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1 ปีการศึกษา 2564

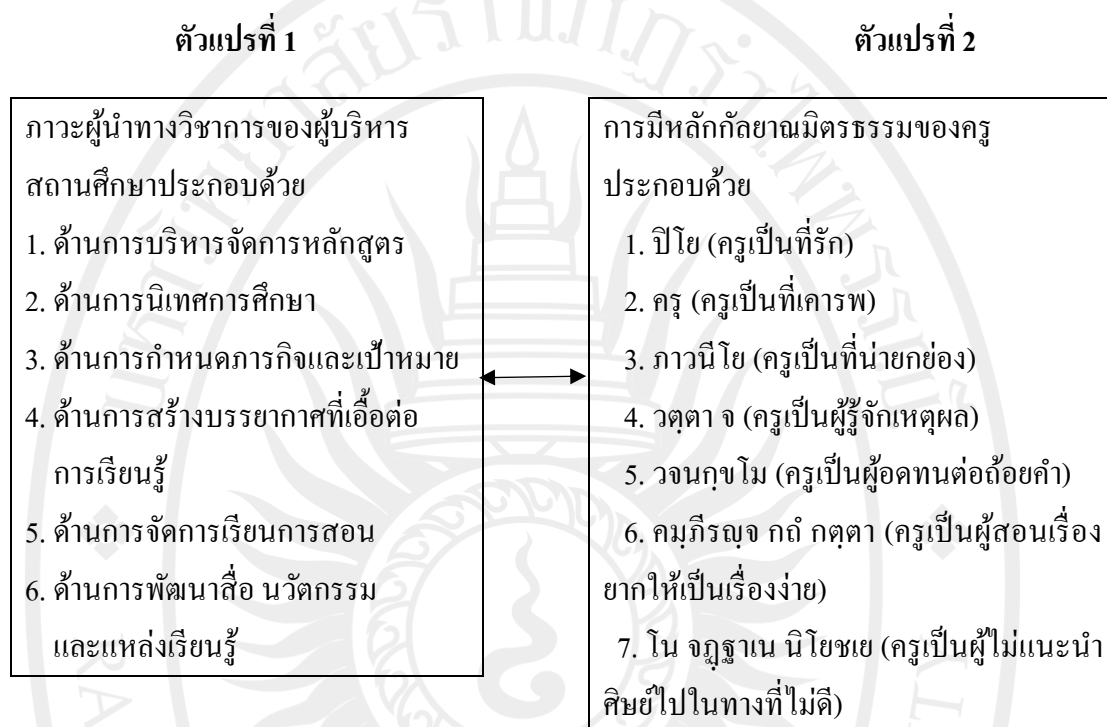

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 1 ผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจากแนวคิดของนักวิชาการ [1] สมถวิล ศิลปะคนธรรมพ์ และสำเร็จ อ่อนสัมพันธ์ (2557 : 185), [2] บรรพต ฐูเอนทร์ และวัลลภา อารีรัตน์ (2558 : 152-153), [3] ประเมศร์ ชะโลธร และวัลย์พร ศิริภิรมย์ (2558 : 5-11), [4] พนิดา อัครพุดพัฒน์ (2558 : 126-127), [5] พระมหาพิทยา จันทรวงษ์ (2558 : 219-220), [6] สุจิตา ไชติคุณุข (2558 : 95-96), [7] กัญญามนต์ อินหว่าง (2560 : 114), [8] อัสนีย์ สุกิจใจ (2560 : 35), [9] สมจิตร เจริญกร (2561 : 15), [10] สมศักดิ์ นัทรทอง และทศพร ธีระพร (2561 : 252), [11] ณพัฐฐิกา บิตติเลิศศิริกุล และนิรุทธ์ นันทมาศวังนรา (2564 : 140-141), [12] ปานหทัย ปลงใจ และกัลยมน อินทุสุด (2564 : 177-179)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

จากนั้นนำมาวิเคราะห์และสร้างกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1